

KUDÜS'E YÖNELİK TEHDİTLER GİDEREK BÜYÜYOR

Emre Yıldırım

İNSAMER
İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Referans için: Yıldırım, Emre. "Kudüs'e Yönelik Tehditler Giderek Büyüyor", İNSAMER, 29.03.2019.

İsrail işgal rejiminin son dönemde Mescid-i Aksa'da ibadete kısıtlama getiren uygulamaları ve yaşanan can kayıpları, İslam dünyasında yeni bir tepki ve endişe dalgası oluşturdu.

Bu endişenin en temel kaynağı, Filistin'de işgale başladığı günden bu yana sürekli bir genişleme politikası izleyen İsrail'in, Kudüs konusunda geri dönülemeyecek bir aşamaya girdiği yönündeki kaygılardır. Zira küresel sistemden yana eli rahat görünen İsrail, kendi yerleşimcilerine yaşam alanı açmak üzere ilhak politikalarını sadece Batı Şeria ve Gazze ile sınırlandırmamış, Birleşmiş Milletler'in (BM) 181, 242 ve 338 numaralı kararlarına aykırı bir şekilde, Kudüs'ü de ilhak kapsamına katarak

İslam'ın bu en kutsal mekânlarından birine gözünü dikmiştir. Tüm hukuksuzluğu görmezden gelinen İsrail'in, Müslümanlar açısından kutsal sayılan Mescid-i Aksa üzerinde saldırgan bir aşamaya geçtiği görülmektedir.

İsrail'deki aşırı sağcı Siyonist siyasetçiler; dinî, tarihî ve kültürel tezleri öne sürerek kentin binlerce yıllık İslam (ve kısmen Hristiyanlık) geleneğini silmek üzere sistemli bir politika yürütmektedir. Uygulamaya koyduğu idari ve sosyal değişikliklerle kenti tamamen bir Yahudi kimliğine dönüştürmeyi hedefleyen İsrail, Lahey Düzenlemeleri (Md. 43) ve Cenevre Konvansiyonu'na (Md. 64) göre, Doğu Kudüs'te egemen yasa koyucu gibi davranamayacağı ve

İNSAMER
İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

bunu yaptığında kendi hukukunu zorlayacağı halde, tüm kent sakinlerine yönelik dayatmalarına pervasızca devam etmektedir.

Kudüs'te sistemli bir dönüşüm gerçekleştiren İsrail yönetimi, bunu İslami eserlere yönelik yıkım ve kazılar aracılığı ile "arkeolojik çalışma" adı altında yürütmektedir. Bu uygulamanın bir adım ilerisinde de kentin İslam ve Hristiyanlık

Mescid'e Yönelik Saldırıları

Kudüs kentinin batı bölgeleri 1948 yılında, Mescid-i Aksa'nın da bulunduğu doğu kesimi ise 1967 yılında Siyonistlerin işgaline uğramıştır. Bu tarihten itibaren kente yönelik planlarını sistemli biçimde uygulayan Siyonistler, Aksa'yı hedef alan ilk büyük hamlelerini 21 Ağustos 1969 tarihinde gerçekleştirmiştir. Bu tarihte Yahudi bir fanatiğin öncülüğünde bir grup Siyonist, Mescid-i Aksa'ya sabotaj düzenleyerek caminin önemli bir kısmını tahrip etmiştir. Bu saldırıya tüm İslam dünyası liderleri tepki göstermiştir. Saldırı, bu liderlerle önemli(!) askerî işleri olan Amerika'yı İsrail'e karşı baskı uygulamaya zorlayınca süreç duraksamıştır.

Ancak çok geçmeden, 1970-1972 arasında, Siyonist rejim bu kez de Mescid-i Aksa'yı çevreleyen surların hemen altında "arkeolojik çalışma" adı altındaki tünel kazılarını başlatmıştır. Güney ve batı kesimlerinde başlayan kazılar esnasında cami sınırlarının içine girilerek yaklaşık 13 metre altta bazı oyuklar açılmıştır.

Batı tarafındaki duvarların altında yer alan yeni kazılar, 1974'ten başlayarak 1976'ya kadar sürmüş ve aralarında Ubade bin Samit ile Şeddat bin Evs gibi sahabe kabirlerinin de bulunduğu Müslüman mezarlığının yok edilmesi ile devam etmiştir.

dönemleri öncesine ait Yahudi kalıntılarının gün yüzüne çıkarılması ve gerekirse yeniden inşası bulunmaktadır. Bu tür fiziki düzenlemelere ilave olarak kente yönelik en büyük tehdit, demografik değişimle ilgili yürütülen süreçtir. Kenti Müslüman nüfustan arındırıp boşaltılan yerlere Yahudi yerleşimcilerin getirilmesi politikası, Kudüs'e yönelik en ciddi varoluşsal tehditlerden biridir.

Süleyman Mabedi'nin kalıntılarını arama bahanesiyle yürütülen kazılarda 1977 yılından itibaren caminin kadınlar bölümünün tam altına ulaşılmıştır. Ağlama Duvarı yönünden kazılarını sürdüren Siyonistler, 1979 yılında Mescid-i Aksa'yı zemin altından doğu-batı yönünde ikiye bölmüştür. Yine aynı yıl yapılan resmî açılışla tünel içinde küçük bir Yahudi ibadethanesi geçici olarak kullanılmaya başlanmıştır.

1982 yılından sonra başlayan yeni kazı ve yıkım çalışmaları kapsamında, çevredeki bazı Arap sakinlerin evleri ya kamulaştırılmış ya da doğrudan doğruya Yahudi yerleşimcilere verilmiştir. (Bu dönemde bedava ev sahibi olan Yahudiler arasında Ariel Şaron da vardır.)

1994 yılında Siyonist Kudüs Belediyesi "Kudüs 2020" projesini kabul ederek Aksa'nın çevresindeki Müslüman nüfusun tahliyesi sürecini hızlandırmıştır.

Ocak 1999'da Mescid-i Aksa'yı Süleyman Mabedi'ne dönüştürme yolunda İsrail kamuoyunda resmî tartışmalar başlatılmış ve sonraki günlerde yapılacak provokasyonlara ortam hazırlanmıştır. Çok geçmeden, Temmuz 2000'de toplanan İsrail parlamentosu, Kudüs'ün

“İsrail’in ebedi başkenti” olduğunu yasa maddesi haline getirmiştir. Vakit kaybedilmeden Kudüs Belediye Başkanlığı, harem-i şerif bölgesinde Yahudilere de ibadet izni verilmesi konusunda lobcilik çalışmalarını yoğunlaştırmıştır.

Eylül 2000’de Ariel Şaron tarafından yapılan provokatif Aksa ziyareti, camiye yönelik en cüretkâr saldırılardan biri olarak tarihe geçerken, Aksa İntifadası’nın başlamasına neden olmuştur. Bu süreçte 5.000’den fazla Filistinli hayatını kaybetmiştir. Ancak bu hamle yakın tehdidi ortadan kaldırmış olsa da Yahudi grupların bundan sonraki ziyaretlerini tamamen önleyememiştir. O tarihten itibaren günün belirli saatlerinde Yahudi grupların cami haremine girmelerine güvenlik desteği ile göz yumulmaya başlanmıştır.

2007 yılından itibaren caminin batı yanındaki Babü’l-Mağaribe’de başlayan yıkımlar dünyadan gelen tepkiler ve Türkiye’den giden uzman heyetin olumsuz raporuna rağmen -hız kesmiş olsa da- tamamen durdurulamamıştır. Kazılar hâlihazırda ağır aksak devam etmektedir.

2008 yılı sonundan itibaren Aksa Camii çevresindeki mahalleleri boşaltmaya başlayan Siyonist yönetim, Silvan, Şeyh Cerrah ve Butsan

Yıkım Politikaları

1948 yılında Kudüs’ün Batı kesimini, 1967 yılında ise doğu kesimini işgal eden Siyonist rejim için kentin tam bir Yahudi kentine dönüşmesinde fiziki görünümü büyük önem arz etmektedir. Siyonist yönetim bu fiziki yıkım ve yeniden inşa politikaları ile Kudüs’ü İslami kimliğinden tamamen soyutlayıp görünüm olarak tam bir Yahudi kenti haline getirmeye çalışmaktadır.

mahallelerinde Müslümanlara ait çok sayıda evi tahliye ettirmiştir.

2009 yılında Kudüs belediyesi aldığı kararla Doğu Kudüs’te ruhsatsız oldukları gerekçesiyle Filistinlilere ait evlerin %25’inin yıkılacağını açıklamıştır. Bu yıkımlara Aksa çevresindeki mahallelerden başlanması ihtimali üzerine fanatik Yahudiler mabet maketleri ile provokatif faaliyetlerine hız vermiştir. Nitekim o tarihten itibaren Yahudi gruplarca harem bölgesine yönelik günlük rutin turlar başlatılmıştır.

2011 yılındaki Arap Baharı süreci ise işgalcilere âdeta altın bir fırsat sunmuştur. Olayların trajik boyutlara ulaşması nedeniyle dünya kamuoyunun dikkati farklı önceliklere yönelirken, İslam dünyasının da kendi içindeki çatışmaları nasıl önleyeceğine odaklanması, Siyonist işgalcilerin Kudüs’e yönelik eylemlerine cesaret vermiştir. Siyonistler sistemli biçimde yürüttükleri fiziki yıkım ve insan yerleştirme politikalarını artırırken, ABD Başkanı Trump’ın Mayıs 2017’deki son ziyareti, Benyamin Netanyahu kabinesine âdeta bir onay olarak kabul edilmiştir. Çok geçmeden işgalci hükümetin kabinesi Aksa Camii altında kabine toplantısını yaparak bu konudaki pervasızlığını açıkça göstermiştir.

Bunu yaparken gözüne kestirdiği en önemli hedef ise Mescid-i Aksa Camii’dir. İşgal yönetimi, kentin âdeta sembolü durumundaki Mescid-i Aksa’yı yok ederek yerine kendi planlarını yerleştirmektedir. Bunu sistemli ve sinsi bir şekilde yürüten Siyonist rejim, arkeolojik olduğu iddia edilen kazılar sonucunda Mescid-i Aksa bünyesinde ve çevresindeki tarihî eserleri

(camiler, mezarlıklar, medreseler, surlar, tekeler ve hanlar) ya tamamen yok etmiş ya da buralarda kalıcı hasarlar oluşturmuştur.

Örneğin Mağribiler Mahallesi'nin tamamen yıkılması ve Ağlama Duvarı önündeki plazanın genişletilmesi; mescidin altında havra inşa edilmesi; Mescid-i Aksa müştemilatından Tenkiziye Medresesi'nin ve Burak Namazgâhı'nın havraya dönüştürülmesi; Kutsal Havza olarak adlandırılan bölgede 10'dan fazla kazı bölgesi açılması; Aksa çevresindeki Selvan, Bustan ve Şeyh Cerrah mahallelerinde yıkım çalışmalarının sürdürülmesi; Kudüs ve çevresinde 27 yerleşim merkezi, pek çok mahalle ve havra inşa edilmesi; Mescid-i Aksa yakınlarındaki tarihî "Hamamu'l-Ayn"ın yerine "Ohel İshak" adı verilen bir havra inşa edilmesi, bu yıkımlardan bazılarıdır.

Mescid-i Aksa ve Kubbetü's-Sahra var olduğu sürece Kudüs'ün İslami kimliğinden soyutlanamayacağını bilen Siyonist İsrail yönetimi için öncelikli tehdit bu yapılardır. İsrail, yıktığı Müslüman yerleşimleri yerine inşa edilmek üzere "Davut Sitesi", "Tevrat Parkı" ve "Hoşgörü Müzesi" gibi kendi kitlesi açısından sempati toplayan projeler geliştirerek yıkım siyasetine destek aramaktadır. Hedef; Aksa çevresinde kümelenmiş ve âdeta camiye koruyan Müslüman mahallelerin yıkılarak yerlerine Yahudilerin yerleştirilmesi ve Aksa'nın savunmasız bırakılmasıdır.

Kudüs'teki Müslüman halk, işgalin birebir muhatabı ve mağdurdur. Burada uzun yıllardır devam eden baskı siyaseti ağırlaşarak sürmektedir. Filistinlilerin topraklarının müsadere, evlerinin yıkılması, Yahudi yerleşim yerlerinin inşası, ikamet ve ruhsat işlemlerinde

Müslümanlara ayrımcılık yapılması sonucu, Kudüs'te demografik yapı Yahudi yerleşimciler lehine değişmektedir. Yahudi nüfus 1948 öncesinde Kudüs nüfusunun %10'unu oluştururken, bu oran günümüzde %70'e ulaşmıştır. Bunda ekonomik kısıtlamalar, utanç duvarı ve Müslüman halka yönelik baskı siyasetinin artması sonucu yaşanan zorunlu göçler büyük ölçüde etkilidir.

Siyonist rejim, kentin asli unsurlarından ve yerlilerinden olan Filistinlilere "daimi ikamet" adı altında geçici belgeler vererek Müslümanların varlığını "yerli" kavramı üzerinden değil "ikamet" kavramı üzerinden yorumlayıp onları her an sınır dışı etmeye müsait bir konumda tutmaktadır. İsrail'in 2020'ye kadar uygulamaya koyduğu "Nüfus Denge Politikası" çerçevesinde Yahudi yerleşimcilerin sayısının azami ölçüde arttırılması ve mevcut Filistinli sayısının sıkı ikamet politikalarıyla ve "sessiz transfer" denilen sürgünlerle asgari seviyeye indirilmesi amaçlanmaktadır.

Siyonist İsrail, işgal altındaki Kudüs'ü zorunlu sürgün politikaları ile Müslümanlardan arındırma hedefine uygun olarak sistematik ve ayrımcı bir şekilde Filistinlilerin evlerinin yıkılması, Filistinlilere oturma izni verilmemesi ve zorunlu kamulaştırma gibi uygulamalarına devam etmektedir. Aynı çerçevede, Filistinlilerin oturma izinlerinin keyfi biçimde iptal edilmesi, aile birleşimlerinin ve çocukların nüfusa kayıt işlemlerinin ciddi şekilde zorlaştırılması da dikkat çekmektedir. Bu uygulamalar hukuki mağduriyetlere ilave olarak Filistinliler üzerinde taşınması çok güç psikolojik baskılar oluşturmakta ve kent sakini Müslümanlar için yaşam giderek zorlaşmaktadır.

İsrail'in sistemli işgal politikaları sonucunda Doğu Kudüs'ün %35'i zorla istimlak edilmiştir. Bugün kentin sadece %13'ünde Filistin yerleşimine müsaade edilmektedir. %20 oranında olan yeşil alan ise Siyonistlerin elinde ve kontrolündedir.

İşgalci İsrail'in ilhak siyasetinin bir parçası olarak ikamet işlemleri inanılmaz şekilde zorlaştırılmıştır. Kudüs'ün "Müslüman sürekli

Çözüm ne?

İslam dünyasının içinde bulunduğu parçalanmışlık hali dikkate alındığında İsrail saldırganlığının durdurulması ve Kudüs'ün korunması hakkında mevcut uluslararası sistem içinde sayıları az da olsa onurlu ve duyarlı siyasetçileri bir an önce harekete geçirmek gerekmektedir. Bunun için de ne acıdır ki BM hâlâ önemli bir çözüm mekanizması olarak durmaktadır.

Hristiyan ve Müslümanlara ait kutsal mekânların korunması ve imarı konusunda uluslararası güvenenin sağlanması için Kudüslülerin yürüttüğü çabalara destek olunmalıdır. Ayrıca var olan uluslararası düzenlemeler de işler hale getirilmelidir. Bu çerçevede; 1904 tarihli Lahey Konvansiyonu'nun "kutsal mekânların insanlık tarihindeki yeri dolayısıyla korunması" ve 1907 tarihli Lahey Kovansiyonu'nun "ibadet yerlerinin kuşatma ve bombalanmasının yasaklanması" hükümleri ile işe başlanabilir.

İsrail kimliği alabilseler de İsrail seçimlerinde oy kullanamamakta, İsrail pasaportu alamamakta, hukuki statülerini çocuklarına aktaramamakta ve hukuki statüleri kolaylıkla geri alınabilmektedir; ayrıca İsrail İçişleri Bakanlığı'nın oturma belgelerini keyfi olarak iptal etme hakkı bulunmaktadır. Nitekim 1967'den bu yana 14.500'den fazla oturma belgesi iptal edilmiştir.

Bununla bağlantılı olarak Kudüs'teki Osmanlı ve İslam eserlerinin korunması için, Türkiye'nin başını çektiği bir uluslararası komite oluşturulabilir. En azından mevcut durumdan daha kötüye gidişi durdurmak üzere, Kudüs'teki kutsal mekânların korunmasıyla ilgili diyalog geliştirilebilir.

Kudüs için verilen mücadeleyi sadece bu kentte yaşayan Müslümanların omuzlarına yükleyerek sorunun çözüme ulaştırılamayacağı artık herkesin malumudur. İşte bu sebeple de sivil inisiyatiflerin ve hukukçuların başını çektiği küresel bir mücadele yürütülmelidir. Hâlihazırda UNESCO ve BM nezdinde yürütülen hukuki süreçlere ilave olarak İslam ülkeleri temsilcileri birlikte hareket ederek Siyonistlerin oldubittilerini önleyecek girişimleri arttırmalıdır.